

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

PUBLISHED SINCE 1944

5

SEPTEMBER – OCTOBER 2021

ALMATY, NAS RK

NAS RK is pleased to announce that Bulletin of NAS RK scientific journal has been accepted for indexing in the Emerging Sources Citation Index, a new edition of Web of Science. Content in this index is under consideration by Clarivate Analytics to be accepted in the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index, and the Arts & Humanities Citation Index. The quality and depth of content Web of Science offers to researchers, authors, publishers, and institutions sets it apart from other research databases. The inclusion of Bulletin of NAS RK in the Emerging Sources Citation Index demonstrates our dedication to providing the most relevant and influential multidiscipline content to our community.

Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы «ҚР ҰҒА Хабаршысы» ғылыми журналының Web of Science-тің жаңаланған нұсқасы Emerging Sources Citation Index-те индекстелуге қабылданғанын хабарлайды. Бұл индекстелу барысында Clarivate Analytics компаниясы журналды одан әрі the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index және the Arts & Humanities Citation Index-ке қабылдау мәселесін қарастыруда. Web of Science зерттеушілер, авторлар, баспашылар мен мекемелерге контент тереңдігі мен сапасын ұсынады. ҚР ҰҒА Хабаршысының Emerging Sources Citation Index-ке енуі біздің қоғамдастық үшін ең өзекті және беделді мультидисциплинарлы контентке адалдығымызды білдіреді.

НАН РК сообщает, что научный журнал «Вестник НАН РК» был принят для индексирования в Emerging Sources CitationIndex, обновленной версии Web of Science. Содержание в этом индексировании находится в стадии рассмотрения компанией Clarivate Analytics для дальнейшего принятия журнала в the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index и the Arts & Humanities Citation Index. Web of Science предлагает качество и глубину контента для исследователей, авторов, издателей и учреждений. Включение Вестника НАН РК в Emerging Sources Citation Index демонстрирует нашу приверженность к наиболее актуальному и влиятельному мультидисциплинарному контенту для нашего сообщества.

Бас редактор:

ҚОЙГЕЛДИЕВ Мәмбет Құлжабайұлы (бас редактор), тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 3

Редакция алқасы:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы (бас редактордың орынбасары), филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) Н = 4

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан) Н = 4

ЙОВИЦА Радун Патетре, Ph.D (археология), Нью-Йорк университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ) Н = 19

БАНАС Йозеф, әлеуметтану ғылымдарының докторы, Жешув технологиялық университетінің профессоры (Жешув, Польша) Н = 26

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Украинаның еңбек сіңірген ғылым және техника қайраткері, «Киев-Могила академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина) Н = 2

МАКУЛОВА Айымжан Төлегенқызы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Нархоз Университеті (Алматы, Қазақстан) Н = 3

ИСМАҒҰЛОВ Оразақ Исмағұлұлы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) Н = 6

ӘБЖАНОВ Ханкелді Махмұтұлы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 4

БИЖАНОВ Ахан Хұсайынұлы, саясаттану ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, Философия, саясаттану және дінтану институтының директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ТАЙМАҒАМБЕТОВ Жакен Қожахметұлы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 4

СҮЛЕЙМЕНОВ Майдан Күнтуарұлы, заң ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

САБИКЕНОВ Салахиден Нұрсарыұлы, заң ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 2

ҚОЖАМЖАРОВА Дариякул Пернешқызы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 2

БАЙТАНАЕВ Бауыржан Әбішұлы, тарих ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ШАУКЕНОВА Зарема Каукенқызы, әлеуметтану ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі (Алматы, Қазақстан) Н = 2

НУРҚАТОВА Ляззат Төлегенқызы, әлеуметтану ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ресей білім академиясының академигі (Мәскеу қ.), Педагогикалық білім беруді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, педагогика кафедрасының меңгерушісі, К.Г. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және басқару университетінің Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар және технологиялар факультетінің деканы (Мәскеу, Ресей) Н = 34

ДИБО Анна Владимировна, филология ғылымдарының докторы, РҒА корреспондент-мүшесі, РҒА Тіл білімі институтының Орал-алтай тілдері бөлімінің меңгерушісі (Мәскеу, Ресей) Н = 3

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген № 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2021

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

Главный редактор:

КОЙГЕЛЬДИЕВ Мамбет Кулжабаевич (главный редактор), доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 3

Редакционная коллегия:

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханулы (заместитель главного редактора), доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК (Нур-Султан, Казахстан) Н = 4

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан) Н = 4

ЙОВИЦА Радуга Пэтрэ, доктор философии (Ph.D, археология), профессор Нью-Йоркского университета (Нью-Йорк, США) Н = 19

БАНАС Йозеф, доктор социологических наук, профессор Жешувского технологического университета (Жешув, Польша) Н = 26

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина) Н = 2

МАКУЛОВА Айымжан Тулегеновна, доктор экономических наук, профессор, Университет Нархоз (Алматы, Казахстан) Н = 3

ИСМАГУЛОВ Оразак Исмагулович, доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Нур-Султан, Казахстан) Н = 6

АБЖАНОВ Ханкелди Махматович, доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 4

БИЖАНОВ Ахан Хусаинович, доктор политических наук, член-корреспондент НАН РК, директор Института философии, политологии и религии (Алматы, Казахстан) Н = 1

ТАЙМАГАМБЕТОВ Жакен Кожаметович, доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 4

СУЛЕЙМЕНОВ Майдан Кунтуарович, доктор юридических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

САБИКЕНОВ Салахиден Нурсариевич, доктор юридических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 2

КОЖАМЖАРОВА Дариякуль Пернешевна, доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 2

БАЙТАНАЕВ Бауржан Абишевич, доктор исторических наук, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

ШАУКЕНОВА Зарема Каукеновна, доктор социологических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омирбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 2

НУРКАТОВА Лязгат Толегеновна, доктор социологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, академик Российской академии образования (г. Москва), директор Центра развития педагогического образования (Алматы, Казахстан) Н = 1

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики, декан факультета Социально-гуманитарных наук и технологий Московского государственного университета технологий и управления имени К.Г. Разумовского (Москва, Россия) Н = 34

ДЫБО Анна Владимировна, доктор филологических наук, член-корреспондент РАН, заведующий отделом урало-алтайских языков Института языкознания РАН (Москва, Россия) Н = 3

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы). Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № 16895-Ж, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2021

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

Editor in chief

KOIGELDIEV Mambet Kulzhabaevich (Editor-in-Chief), Doctor of History, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 3

Editorial board:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanuly (Deputy Editor-in-Chief), Doctor of Philology, Professor, Academician of NAS RK (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 4

MATYZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

SAPARBAYEV Abdizhappar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology, (Almaty, Kazakhstan) H = 4

JOVICA Radu Petre, Ph.D, History, Archeology, Professor, New York University (New York, USA) H = 19

BANAS Joseph, Doctor of Social science, Professor, Rzeszow University of Technology (Rzeszow, Poland) H = 26

LUKYANENKO Irina, doctor of economics, professor, honored worker of Science and Technology of Ukraine, head of the department of the National University «Kyiv-Mohyla Academy» (Kiev, Ukraine) H = 2

MAKULOVA Aymzhan Tulegenovna, doctor of economics, professor, Narkhoz University (Almaty, Kazakhstan) H = 3

ISSMAGULOV Orazak Issmagulovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of NAS RK (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 6

ABZHANOV Khankeldi Makhmutovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 4

BIZHANOV Akhan Khusainovich, Doctor of Political Sciences, Corresponding Member of NAS RK, Director of the Institute of Philosophy, Political Science and Religion (Almaty, Kazakhstan) H = 1

TAIMAGAMBETOV Zhaken Kozhakhmetovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, (Almaty, Kazakhstan) H = 4

SULEYMENOV Maidan Kuntuarovich, Doctor of Law, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

SABIKENOV Salakhiden Nursarievich, Doctor of Law, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 2

KOZHAMZHAROVA Dariyakul Perneshevna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 2

BAITANAEV Baurzhan Abishevich, Doctor of Historical Sciences, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

BAZARBAYEVA Zeinep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

SHAUKENOVA Zarema, Doctor of Sociology, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

DZHOLDASBEKOVA Bayan Umirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of NAS RK H = 2

NURKATOVA Lyazzat Tolegenovna, Doctor of Social Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan (Almaty, Kazakhstan) H = 1

ABYLKASYMOVA Alma Yessimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, academician of the Russian Academy of Education (Moscow), Director of the Center for the Development of Pedagogical Education (Almaty, Kazakhstan) H = 1

SHISHOV Sergey, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Dean of the Faculty of Social Sciences and Humanities and Technologies of the Razumovsky Moscow State University of Technologies and Management (Moscow, Russia) H = 34

DYBO Anna Vladimirovna, Doctor of Philology, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences, Head of the Department of Ural-Altai Languages of the Institute of Linguistics of the Russian Academy of Sciences (Moscow, Russia) H = 3

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications of the Republic of Kazakhstan No. 16895-Ж, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

Муханова А.Т.¹, Айтмуханова Д.У.¹, Ердешова Ж.И.¹, Рыскулбекова Б.Р.²

¹Халел Досмұхамедов атындағы Атырау Университеті, Атырау, Қазақстан;

²Қазақ Ұлттық Аграрлық Зерттеу Университеті, Алматы, Қазақстан.

E-mail: adema1986@mail.ru

ЖОЛ-КӨЛІК ОҚИҒАЛАРЫНАН МҮЛІККЕ КЕЛТІРІЛГЕН ЗАЛАЛДЫ ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аннотация. Бұл мақалада Қазақстан Республикасының заңнамасымен реттелетін көліктік құқық бұзушылықтар үшін заңды жауапкершілік мәселелерін зерттеу бағыттары талқыланды. Мақалада көліктік құқық бұзушылықтар құрамының тұжырымдамасы, әкімшілік және қылмыстық жауаптылық мәселелері, жол қозғалысы саласындағы құқық бұзушылықтар үшін еліміздің аймақтары тұрғысынан салыстырмалы талдау зерттелген. Еліміздегі жол көлік оқиғаларының орын алу жағдайлары және құқықтық жауапкершіліктің көлемі туралы айтылған. Қазақстан Республикасының құзіретті органның көрсетуі бойынша, жол-көлік оқиғалары кезіндегі жүргізушілердің жасайтын әрекеттері: белгіленген жылдамдықты көтеру, мас күйінде көлікті басқару, басып озу ережесін бұзып қарама-қарсы жолға шығып кету, жол қиылысы ережесін сақтамай жол кезегін бұзу; ақауы бар көлікті басқару, арақашықтықты сақтамау, реттеу дабылына бағынбау; жол жүрісі белгілеріне бағынбау, адамдарды тасымалдау ережесін бұзу; жаяу жүргіншілер ережесін бұзу және т.б. жағдайлар талданған. Көлік құралдарының көбеюі және қоғамдық қатынастың экономикалық дамуының әсерімен байланысты әкімшілік және қылмыстық жауапкершіліктің мөлшері туралы талдау жасалынған. Көлік қатынастарының дамуы да экономикалық тетіктердің дамушы құралы ретінде қарастырылады. Көлік қатынастарының даму кезеңімен қазіргі қоғамдағы жол көлік қатынастарының әсерінен адамзатқа келтірілетін зардаптар туралы және олардың құқықтық нормалар шегімен реттелуі мен келтірілген зардаптардың қалпына келтірілуі туралы баяндалады. Адамдардың жол көлік оқиғаларына қатысушы болуының себептері құқықтық нормаларда орын алуы маңызды. Жол қатынастарының дамуы еліміздегі экономикалық жағынан тиімді болса, апаттар жағынан қауіпті екенін түсінуіміз қажет. Мемлекеттік қызмет көрсетуді жол көлік оқиғаларын бақылауда ұстау үшін пандемияға байланысты қашықтықтан ұйымдастыру қарастырылған. Осы орайда көлік апатынан оқиғалардың кең көлемде орын алу және шешілу жолдарына талдау жасалынған.

Түйін сөздер: әкімшілік құқық бұзушылықтар, әкімшілік жаза, қылмыстық құқық бұзушылықтар, қылмыстық құқық.

Кіріспе. Адам өмірі – еліміздің Ата заңына сай басты қазына. Адам кез-келген мемлекеттің қомақты потенциалы. Азаматтар өмірінің қауіпсіздігі мен тіршілікті қамтамасыз ету шараларын мемлекеттік басқару органдары ұйымдастыру қажет. Құқық қорғау және құқық бұзушылық адами құндылық болғаннан кейін жұмыспен, біліммен, денсаулықты қамтамасыз ету бойынша мемлекет тарапынан ұйымдастырылатын бағдарламаларда жеке және заңды тұлғалардың қауіпсіздігі басты орында тұруы тиіс. Елімізде адами ресурсты тұрақты ұстау үшін соғыс жағдайын, пандемия жағдайын қоспағанда жолда жүріп тұруды қамту тікелей мемлекеттік органның міндеті. Біздің құқықтық нормаларымыздың басты қағидаларынан өмір қауіпсіздігі негіздері басты қорғауда болу қажет. Жол қауіпсіздігіне қатысты өзекті мәселелер жыл сайын күрделенуде. Жол оқиғасының адам өміріне әсер етуі және көлік оқиғаларынан келтірілетін залалдарды қалпына келтіру бойынша құқық қатынастарының заңдылық тұрғысында шешілуі - азаматтық қоғамның жетістігі.

Жол-көлік оқиғалары әлемдегі өлімнің басты себебі болып табылады, нәтижесінде жыл сайын 1,25 миллионнан астам адам қайтыс болып, 50 миллион адам жарақат алады. Жол-көлік оқиғасының құрбандары ұзақ уақыт бойы сақталатын бірқатар физикалық, психологиялық және

занды қажеттіліктерге ие. Бұл қажеттіліктер көбінесе ұзақ мерзімді жұмысқа орналасуға және жеке, әлеуметтік және экономикалық салдары бар қаржылық қиындықтарға әкеледі [1].

Пайдалану жылдамдығының арқасында «Есіктен есікке дейін» оның қалааралық және халықаралық жолаушылар тасымалындағы рөлі артады. Бұл процесс біздің елде де байқалады. 1991 жылы Қазақстанда жалпы алғанда 1,4 млн-ға жуық автомобиль, соның ішінде 372 мың жүк автомобилі, 54 мың автобус, 849 мың жеңіл және 119 мың арнайы автомобиль болды [2].

Қазақстан Республикасы автомобиль жолдарының ұзындығы 128,3 мың шақырымды құрайды, оның ішінде 97,4 мың шақырымнан астамы жалпы пайдаланымдағы автожолдар, оның ішінде 23,5 мың шақырым республикалық маңызы бар автожолдар және 73,9 мың шақырым облыстық және аудандық маңызы бар автожолдар.

Материалдар мен әдістер. Бұл мақаланы жазу барысында авторлар ғылыми-теориялық және практикалық материалдарды зерттеуге негізделген отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми еңбектерін пайдаланды. Жұмыс барысында жол-көлік қылмыстары саласын реттейтін нормативтік құқықтық актілерін талдау әдістері қолданылды, өзге елдерде зерттелетін мәселенің шешіміне салыстырмалы талдау әдістері қоса қолданылды. Жұмыс барысында формальды-логикалық және нормативті-құндылық статикалық әдістер қолданылды.

Зерттеу нәтижесі. Барлық байланыс жолдары, көлік кәсіпорындары мен көлік құралдары біріктіріліп, әлемдік көлік жүйесін құрайды. Көлік құралдары деп автомобильдерді, барлық түрдегі тракторларды және өзге де өздігінен жүретін машиналарды, трамвайларды, троллейбустарды, сондай-ақ мотоциклдерді және басқа да механикалық көлік құралдарын түсіну керек.

Көлік құралын басқару кезінде жүргізушінің телефонды не радиостанцияны пайдалануы – бес айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады. Әкімшілік жаза қолданылғаннан кейін бір жыл ішінде қайталап жасалған әрекет – он айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады. Көлік құралын басқару кезінде телефонды не радиостанцияны тыңдауышты немесе қатты дауысты байланысты қолдану арқылы пайдалануға рұқсат етіледі.

Көлік құралдары жүргізушілерінің белгіленген жүру жылдамдығын сағатына оннан жиырма шақырымға дейінгі шамаға арттыруы – бес айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады. Көлік құралының белгіленген жүру жылдамдығын сағатына жиырмадан қырық шақырымға дейінгі шамаға арттыру – он айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады. Көлік құралының белгіленген жүру жылдамдығын сағатына қырық километрден астам шамаға арттыру – жиырма айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады. Әкімшілік жаза қолданылғаннан кейін бір жыл ішінде қайталап жасалған әрекеттер – отыз айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады.

Маршруттық көлік құралдарын тоқтату, тұрғын аймақтарда жүру, жолаушыларды және жүктерді тасымалдау, қауіпсіздік белдіктерімен жабдықталған көлік құралдарымен жүру кезінде қауіпсіздік белдіктерін, мотоциклдерді басқару және олармен жолаушыларды тасымалдау кезінде мотошлемдерді пайдалану, көлік құралдарын сүйрету, тәуліктің қараңғы мезгілінде немесе анық көрінбейтін кезде жарық беретін аспаптарды пайдалану қағидаларын сақтамау – бес айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады.

Жүргізушінің өзі қатысушы болып табылатын жол-көлік оқиғасына байланысты Қазақстан Республикасының жол жүрісі саласындағы заңнамасында көзделген міндеттерді орындамауы – бес айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады. Жүргізушінің жол жүрісі қағидаларын бұзып, өзі қатысушы болып табылған жол-көлік оқиғасы болған жерден кетіп қалуы – бір жыл мерзімге көлік құралдарын басқару құқығынан айыруға әкеп соғады.

«Біздің есептеулеріміз бойынша, Қазақстан Республикасы ӘҚБтК-нің көлік құқық бұзушылықтары туралы 74-бабының 40-ы ғана қылмыстық-құқықтық жауапкершілік саласымен тығыз байланыста, сондықтан бұзылған қоғамдық қатынастарды мемлекеттің құқықтық қорғау дәрежесін анықтауда қателіктерден аулақ болу қиын. Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 10-бабында алғаш рет «қылмыстық теріс қылық» ұғымы пайда болған кезде, іс жүргізу күрделене түсті, оны қылмыс пен әкімшілік құқық бұзушылықтан ажырату керек болды» – деп К.А.Бакишев өзінің ғылыми жұмысында көрсетеді [3].

Көліктегі қылмыстарды біздер ҚР Қылмыстық кодекстің 14-тарауында көрсетілгенін айта отырып, бұрынғы қылмыстық кодекске қарағанда бұл тарауда көліктің барлық түрлері – темір жол, әуе, су көлігі, автомобиль, троллейбус, трамвай, не басқа да механикалық көлік құралдарын жүргізуші адамның жол қозғалысы қауіпсіздігін немесе көлік құралдарын пайдалану ережелерін бұзғаны үшін қылмыстық жауаптылығы жинақталып берілген.

Жол қозғалысы қауіпсіздігі немесе көлік құралдарын пайдалану ережелеріне қарсы қылмысқа қылмыстық заңда көрсетілген қоғамға қауіпті іс-әрекеттерді жасап, көліктің бірқалыпты қызмет етуін бұзатын, соның нәтижесінде заңда көзделген зардаптардың орын алуына жол беретін іс-әрекеттер жатады.

Көлік қылмыстарының топтық объектісі болып жол қозғалысы қауіпсіздігін және көлік құралдарын пайдалану ережелерін реттейтін қоғамдық қатынастар табылады.

Қылмыстың тікелей объектісі – жол қозғалысы қауіпсіздігі және көлік құралдарының нақты түрін (темір жол, су, әуе немесе автомобиль) пайдалану ережелері, ал қосымша тікелей объектісі – кейбір құрамдар үшін адамның өмірі, денсаулығы, сондай-ақ меншігі болуы мүмкін.

Қылмыстың заты – темір жол, су, әуе, автомобиль көліктері және басқа да механикалық көлік құралдары.

Объективтік жағынан алғанда көлік құралдарына бағытталған қылмыстық құқық бұзушылықтардың көпшілігі әрекет немесе әрекетсіздіктен, зардаптан және олардың арасындағы себепті байланыстардан тұрады яғни материалдық құрамдағы қылмыстар десек те болады. Тек қана екі түрлі қылмыс құрамы құрылысы жөнінен формальдық құрамға жатады. Көліктегі қылмыстарды дұрыс саралау үшін осы қылмыстың заты болып табылатын көлік құралдарының түріне дәлме-дәл анықтама берудің маңызы ерекше [4].

Соған қарамастан, көлік саны мен түрлерінің көбеюіне байланысты көлік қылмыстарының көрсеткіші өсіп, онда зардап шеккендер санының күрт өсуі байқалды. Ал көлік қылмыстарының ішінде жол-көлік оқиғалары жетекші орын алады. Жол-көлік оқиғасы-көлік құралының жол бойымен жүруі процесінде және оның қатысуымен туындайтын, адамның өліміне, көлік құралдарының, құрылыстардың, жүктердің бүлінуіне не өзге де материалдық залалға әкеп соқтыратын оқиға³.

Адам өмірі мен денсаулығын бұзатын жол-көлік оқиғаларының нәтижесінде, ата- аналары мен бауырларынан айырып жатқаны жанымызға қатты батады. Мұндай жол қозғалысының қауіпсіздігін қамтамасыз ету және алдын алу мәселелерін шұғыл шешу қажеттігін көрсетеді. Бұл мәселе тек Қазақстанда ғана емес, дүниежүзі бойынша жол-көлік оқиғалары мен соның салдарынан болатын өлім мен жарақат фактілері азаймай, адамдардың көлік құралдарына деген сұранысының арту тенденциясымен қатар, сондай-ақ оларды пайдалану процесінде қоғам өміріне қауіп төндіретін жағдайлардың ұлғаюымен байланысты. Бұл ретте «Автокөлік өлімінің» әлем бойынша қатерлі ісік пен жүрек-тамыр ауруларынан кейін үшінші орынға шығуы таңғаларлық жағдай емес.

Жыл сайын елде көлік құралдарының саны мен жол қозғалысының қарқындылығы артып келеді, бұл қоршаған ортаны бірқатар жағымсыз салдарға әкеледі. Республика қалаларының инфрақұрылымы және көшедегі көлік қозғалысы «автокөлік санының күрт өсуіне» арналмаған, мемлекет тарапынан объективті себептерге байланысты жол-көлік қозғалысына қатысушылардың қауіпсіздігі және көлік оқиғаларының салдарынан сақтандыру іс жүзінде мүмкін емес болып отыр. Қарқынды қозғалыс үшін жолдардың болмауы жүргізушілерді жол қозғалысы ережелерін бұзуға «итермелейді» [5].

Барлық жол-көлік оқиғаларында негізгі орында жүргізушінің әрекеті немесе әрекетсіздігі байқалады. Көлік құралын басқаратын кінәлі кез-келген төтенше жағдайда оның белгілі бір апатты жағдай кезіндегі психологиялық жағдайы әсер етеді. Біздің өмірлік тәжірибеміз дәлелдегендей, мұндай оқиғалар мынадай түрде болады: көлік құралдарының соқтығысуы; көлік құралдарының аударылуы, жаяу жүргіншіні қағып кетуі немесе басып кетуі; тұрып жатқан адамды қағып кетуі немесе басып кетуі; көлік құралынан жолаушылардың құлауы және жануы, жануарларды басып кету т.б.

Жол-көлік оқиғалары көлік құралдарының зақымдалуымен, азаматтардың жарақаттарымен немесе өлімімен байланысты шығындармен ғана емес, сонымен бірге аса қауіпті жүктерді тасымалдайтын көлік құралдарының апаты кезінде болуы мүмкін төтенше жағдайлармен де байланысты. Құқықтық әдебиеттерде автомобиль қылмыстары әкімшілік немесе қылмыстық заңдарда көзделген қоғамға қауіпті іс-әрекеттер (әрекеттер немесе әрекетсіздік), жол қозғалысы қауіпсіздігіне және заңда немесе өзге де нормативтік актілерде белгіленген механикалық көлік құралдарының жұмыс істеу тәртібіне қол сұғушылық болып табылады [6].

Талқылануы. Қазіргі экономикалық дамуда көлік қатынасының және тасымалдау саласының тұрақтануы басты тетік болғандықтан адам өмірінің қауіпсіздігі тұрасында және экономикалық тауар ақша қатынастары мен қызмет көрсетудің аясында барлық механизм адамға зиян келтірмеуді көздеуі қажет. Адами фактор мемлекетіміздің құнды ресурсы. Экономикаға тасымалдау мен көлік қатынастарының дамуы қажет болғанымен азаматтардың жол көлік оқиғаларынан зардап шегу мәселелері де және одан келтірілетін зияндар мөлшерінің қалпына келтіру жолдары жүйелендіруді талап етеді.

Пандемия жағдайында меемлекеттік қызмет көрсетулер қашықтықтан ұйымдастырылуды қажет етті. Осы орайда «Цифрлық Қазақстан 2018-2022» бағдарламасын іске асырудың бес негізгі бағыты нақтыланды:

1. «Экономика салаларын цифрландыру» – еңбек өнімділігін арттыруға және капиталдандырудың өсуіне алып келетін озық технологиялар мен мүмкіндіктерді пайдаланып, Қазақстан Республикасы экономикасының дәстүрлі салаларын түрлендіру бағыттары бекітілді.

2. “Цифрлық мемлекетке көшу” – қажеттіліктерін күні бұрын біліп халық пен бизнеске қызмет көрсету инфрақұрылымы ретінде мемлекеттің функцияларын бірнеше қырынан қарастыру және даму бағыты. Инфрақұрылым саласына көлік саласының дамуы мен жол ережелерінің бақылау сервистері арқылы жұмыс жасауын дұрыс жолға қою және олардың жұмысы адами ресурсқа зиянын тигізбейтіндей етіп жүйелендіру бағытын ұстану қажет.

3. “Цифрлық Жібек жолын іске асыру” – ішкі контур үшін де, Қазақстан Республикасының транзиттік әлеуетін іске асыру үшін деректерді берудің, сақтаудың және өңдеудің жылдамдығы жоғары және қорғалған инфрақұрылымын дамыту бағыты. 4. “Адами капиталды дамыту” – жаңа жағдайға – білім экономикасына көшуді қамтамасыз ету үшін «креативті қоғам» деп аталатын қоғамды құруды қамтитын бағдарламалар адами ресурсты қолдау бағытында жұмыс жасау керек. Адамы жоқ мемлекет болмайды. Адами ресурс қауіпсіздігі – қандай да болсын бағдарламаның, құқықтық нормалардың басты міндеттері болуға тиісті. Бағдарламаны іске асыру бенефициарлары Қазақстан Республикасының барлық халқы, бизнес және мемлекеттік органдары болады, өйткені ол өмірдің барлық салаларына әсер етеді және мемлекеттің әрбір азаматы мен тұрғынының өмір сүру деңгейін арттыруға бағытталған Цифрландырудың жаһандық трендтері және халықаралық тәжірибе бүгінгі күні интернет экономикасы дамушы елдерде жылына 25%-ға дейінгі қарқынмен өсіп келеді, бұл ретте экономиканың бірде бір саласы мұндай қарқынға тіпті жақындай да алмайды. Барлық жаһандық деректердің 90%-ы бар жоғы соңғы екі жылдың ішінде жасалды. Қазірдің өзінде интернетке 35 миллиард құрылғы қосылған және деректермен алмасуды жүзеге асырады, бұл цифр әлемдегі тұрғындардың жалпы санынан бес есе артық. Бірақ, сонымен бірге Үкімет пен корпорация жыл сайын кең таралған жаңа құбылыс – кибершабуылдарға қарсы іс-қимыл жасауға жарты триллионға жуық АҚШ долларын жұмсайды. Цифрландыруға күш салу адами капитал белсенді түрде дамитын – болашақтың білімі мен дағдылары ерте жастан бастап тәрбиеленетін, автоматтандыру және басқа да жаңа технологиялар есебінен бизнес жұмысының тиімділігі мен жылдамдығы артатын, ал азаматтардың өз мемлекеттерімен диалогы қарапайым әрі ашық болатын жаңа қоғамды құруға әкеледі. Осы орайда жол көлік оқиғаларының адам өміріне әсер етуін азайту бағытында мемлекеттік қызмет түрлері қалыптасу керек. Қазіргі таңда шетелден келетін көліктерді тіркеуді жүйелендіру жұмыстары жүргізілуде. Өйткені бұндай көліктермен болатын жол көлік оқиғаларына қатысты тергеу амалдарын жүргізу, анықтау және келтірілген залалды қалпына келтіру сондай-ақ материалдық шығындарды өндіру жолдары қиынырақ болатыны белгілі. Елімізде келтірілген залалды өндіру жолдары азаматтық талап шеңберінде қойылады. Соттар арқылы талаптар материалдық тұрғыда қалпына келтіріледі. Осы тұрғыда азаматтық сот өндірісі арқылы және атқару өндірісі құқықтық нормасының аясында өндірілуге жатады. Ондай жағдайлар тек өндіруге болмайтын мүліктер мен өндіруге болмайтын борышкердің қабілеті арқылы анықталуға жатады. Бүгінде цифрландыру процесі әлемдегі барлық елдерге әсер етеді. Сонымен қатар әрбір ел цифрлық дамудың басымдықтарын өзі айқындайды. Әлемдегі 15-тен астам мемлекет қазіргі уақытта ұлттық цифрландыру бағдарламаларын іске асыруда.

Қазақстан Республикасы ПИМ нұсқауы бойынша жол-көлік оқиғалары кезіндегі жүргізушілердің іс-әрекеттері: белгіленген жылдамдықты асыру, басып озу ережелерін бұза отырып қарсы жолаққа шығу, жол кезегін кесіп өту ережелерін сақтамай бұзу; ақаулы көлікті басқару, қашықтықты сақтамау, реттеу сигналына бағынбау; жол қозғалысы белгілеріне бағынбау, адамдарды тасымалдау ережелерін бұзу; жаяу жүргіншілер ережесін бұзу және т.б. [7].

Жол-көлік оқиғаларының жиелеуіне түрткі болатын тағы бір мәселе арнайы жолақпен белгіленген жолдағы жаяу жүргіншілердің өтпеуі; көлік құралынан кенеттен шығу; Көлік құралдарын басқарушылардың мас күйінде болуы, қала ішіндегі ара-қашықтықтың ұзақ орналасуы, қала халқының тығыз орналасуы, ішкі урбанизация процесі және т. б. әсер етеді.

Көлік құралдарын басқаруды, жол ережелерін, жол жағдайын бағалауды, білім алушылардың білімін саралауды және тексеруді үйрету үшін арнайы сынақтарды күшейту және камерамен тапсыру үшін және қажет болса саусақ іздері арқылы анықтайтын құрылғыларды енгізу қажет. Жол-көлік оқиғасы өздігінен пайда болмайды. Бұл қозғалыс ережелерінің кез-келген талаптарын сақтамау салдарынан

болады. ЖКО – да жүргізушілердің өздері ең аз зардап шегеді, ал жолаушылар мен жаяу жүргіншілер ең көп зардап шегеді. Ең сорақысы – жол-көлік оқиғалары кезінде балалардың қаза болуы. Бұл мәселені шешудің ең маңызды мәні – балаларды ең жас жаяу жүргіншілердің жол ережелерін дұрыс дайындау және үйретуге баса ден қою қажет.

Балалардың жол-көлік оқиғаларына ұшырауы жағдайлары да азаймай тұр. Өйткені қандай іс-әрекет болса ол өз ісіне жауап бермейді. Балалардың жол оқиғаларымен болатын байланыстары әсіресе апаттық жағдайда болса қайғы-қасіретке әкеледі. Орта білім бағдарламалары қаншалықты жол ережесін қамтитын шараларды мультфильмдер сияқты бейнероликтермен кәмететке толмаған балаларға түсінікті қылып және қолжетімді болса бұл да, алдын алу шараларының бірі ретінде ғана әсер етеді. Мобильді қосымшалар арқылы кейбір ақпараттардан балаларды қорғасақ, кейбір ақпараттар балаларға қауіпсіздік, соның ішінде жол қауіпсіздігі турасында ақпарат беріп, орта білім беретін ұйымдар мен мекемелерде дәріптелсе нұр үстіне нұр болары анық. Өйткені балалар өмірінің қауіпсіздігі – ашық естуші мемлекеттің және азаматтық қоғамның басты мақсаты.

XX ғасырдың басында көшелер мен жолдардағы жол-көлік оқиғаларының оқшауланған жағдайлары қысқа тарихи уақыт аралығында көптеген адамдардың жаралануының, мүгедектігінің және өлімінің негізгі себебі болды, сондықтан адамзаттың ерекше алаңдаушылығын тудырды. «Қараша айының үшінші жексенбісі – Дүниежүзілік жол-көлік оқиғаларының құрбандарын еске алу күні. Әлем бойынша жыл сайын 1,5 млн адам, күн сайын 2600, әр 24 секунд сайын 1 адам жол-көлік оқиғасынан көз жұмады. Бейбіт күнде осындай көрсеткіш болуы өте қайғылы жағдай», - дейді Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының Қазақстандағы тұрақты өкілі, доктор Олег Честнов.

Азаматтық құқықтың маңызды қағидаттарының бірі келтірілген зиянды толық өтеу болып табылады. Осыған байланысты ЖКО нәтижесінде автомобильге келтірілген зиянды анықтау кезінде оның тозуын ескеру немесе ескермеу қажеттілігі туралы мәселе өзекті болып қалуда. Заттың тозуы – бұл қатты зат бетінен материалдың бөлінуінің тозуы және үйкеліс кезінде оның тұрақты деформациясының күшеюі, ол заттың өлшемі немесе формасының біртіндеп өзгеруімен көрінеді [8].

2018 жылдың басындағы жағдай бойынша Қазақстанда жұмыс істеп тұрған техникалық қызмет көрсету және жөндеу кәсіпорнына 1850-1900 көлік құралы келеді, ал Еуроодақ елдерінде бұл көрсеткіш – 586 бірлікті құрайды, жалпы есептік шама автомобиль паркінің 750 бірлігі деңгейінде болып отыр. Осылайша, біз техникалық қызмет көрсету кәсіпорындарының үш есе жетіспеушілігін сезінеміз. Осы фактілерді негізге ала отырып, көлік құралдарын техникалық жарамды күйде пайдалануды ұйымдастыру түбегейлі реформалауды талап ететінін атап өтуге болады, өйткені мамандандырылған Автосервис тапшылығы қазақстандық экономиканың дамуын Елеулі инфрақұрылымдық шектеуге әкелуі мүмкін [9].

Француз ойшылы Лео Кампион: “жүргізуші – бұл машинаның ең қауіпті түйіні”, - деген. Сондықтан көбінесе автокөлік жүргізушілері жолдағы түрлі апаттардың болуына, өздері кінәлі болады. Көлік қозғалысы процесіне қатысу кезінде орын алатын жазатайым оқиғалар, жағдайлар. Сондай-ақ, жол-көлік оқиғасының міндетті белгісі кез-келген мүлікке материалдық залал келтіру немесе адам денсаулығына зиян келтіру болып табылады. Апатқа байланысты материалдық залал келтірілген құқықтық қатынастар ҚР Азаматтық Кодексімен, ҚР “Көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру туралы” Заңымен реттеледі. Қазақстан Республикасы АҚ, 934-бабына сәйкес, зиянды өтеу туралы талаптарды қанағаттандыра отырып, сот істің мән-жайларына сәйкес келтірілген зиянды толығымен заттай өтеуге міндеттейді [10].

Адами ресурсқа жол көлік саласының әсер етуін үнемі бақылауда ұстап анализ, мониторинг жасау және осы фактілерді азайтудың және алдын-алудың шараларын жүзеге асыру-атқарушы биліктің басты мақсаты. Жол-көлік оқиғаларының туындау себептері мен жағдайларын талдау және осы себептер мен жағдайларды жою үшін әрбір елде, өңірде, қалада жол-көлік оқиғаларын есепке алу жүргізіледі. Оны ведомстволық мекемелер өз құзіретіне сай атқарады, мекемелері, автомобиль жолдарын мемлекеттік басқару органдары, даралық және жеке меншік жолдарының иелері жол-көлік оқиғаларын есепке алу шараларын жүргізеді.

Қазақстан Республикасы Бас прокуратураның Құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің 2020 жылы адамдардың өліміне немесе жарақаттануына әкеп соққан жол-көлік оқиғалары туралы есебінде еліміздің жолдарында 11 837 жол-көлік оқиғасы тіркелген [11].

Бұл өткен жылдың сәйкес кезеңінен 20,7%-ға төмен. Салыстырмалы түрде алып қарасақ, 2019 жылдың осы кезеңінде 14 835 жол апаты тіркелген. Қоғамдық көліктің қатысуымен болған жол-көлік оқиғаларының көрсеткіштері айтарлықтай төмендеді, 2020 жылдың қаңтар айында 173 ЖКО орын

алды, онда 18 адам қаза тауып, 228 адам жарақат алды, 2019 жылдың 11 айында 327 жол-көлік оқиғасы орын алды, онда 52 адам қаза тауып, 592 адам жарақат алды.

Жол-көлік оқиғаларының төмен көрсеткіші, бірінші кезекте, өңірлер бойынша карантиндік шаралардың енгізілуіне байланысты (Covid-19 коронавирустық инфекциясы) аздауы мүмкін. Көлік қозғалысының қарқыны бірнеше есе азайды. Алайда, шектеу шаралары алынып тасталғаннан кейін көлік ағыны артып, апаттар жиілей бастады. ІІМ мәліметінше, жол-көлік оқиғасының 96 пайызына жүргізушілер кінәлілігі анықталады.

Көлік апатына келтірілген зиянның аясында сақтандыру қатынастары да дамуда. Сақтандыру қатынастары арқылы келтірілген зияндар қалпына келтіріледі. Автокөлік құралдарының жауапкершілігін міндетті сақтандыру институты көлік құралының иесіне оның кінәсінен болған ЖКО жағдайында зардап шеккендер алдындағы өз жауапкершілігін сақтандыруға мүмкіндік береді. Сақтандыру нормаларының дамуы келтірілген залалды материалдық өндіру бойынша азаматтық сот өндірісінде шешіледі. Сақтандыру саласының осы орайда міндеттілігі аса қажет фактор. Ол да материалдық тұрғыда өндіру шаралары тікелей көмектеспесе де жанама түрде қаржылық жағдайды қалпына келтіруге себеп болады [12].

Әлемдік экономиканың инфляциялық құрамдас бөлігімен қатар жүретін қазіргі даму жағдайында жолаушыны тасымалдау кезінде келтірілген зиянды шекті өтеудің тұрақты, абсолютті көрсеткіштері үнемі түзетуді талап етеді. Бұл, атап айтқанда, халықаралық әуе тасымалдарының кейбір ережелерін оңтайландыруға арналған нормалары 1999 жылғы Конвенцияда талқыланады [13].

Қорытынды. Әлемдік сауда құрылымын талдау нәтижелері белгілі бір аймақтағы саяси және экономикалық жағдай әлемнің басқа аймақтарындағы жағдайға әсер ететінін көрсетеді.

- ТМД елдерінің аумағында халықаралық көлік дәліздерін құру және дамыту мәселесі әлемдік экономикалық даму процесінің құрамдас бөлігі ретінде әлемдік көлік жүйесін дамытудың негізгі аспектілері тұрғысынан тұжырымдалуға тиіс.

- Қазақстан аумағы арқылы транзиттік тасымалдар дамыған жағдайда Азия-Еуропалық қатынастағы контейнерлік тасымалдар: Қытайдың оңтүстік порттарынан және Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінен Еуропаға және кері қарай теміржол және теңіз жолдары бойынша неғұрлым маңызды болады.

- Қытайдың батыс өңірінен Орта Азия, ТМД елдеріне, Каспий бассейніне жүк тасымалдау Қазақстан территориясы арқылы бағыттаудың келешегі зор.

Қазақстан дамушы құқықтық мемлекет. Даму үшін бізге ең бірінші адами ресурсты қалыптастыру және оның қауіпсіздігін басты жолға қою, бағыт бағдарламалардың жүргізілуі және экономикаға әсер ететін көлік инфрақұрылымын жүйелендіру қажет. Ол инфрақұрылым цифрландыру бағытында құрылуы тиіс.

Тақырыпты зерттей келе төмендегі ұсыныстарды ұсынуға болады:

1. Алкогольдік ішімдік қолданған жүргізушіні анықтайтын құрылғыны көліктерге орнату арқылы мас күйде көлік жүргізуге болмайтындай етіп мәселені шешу.

2. Қала ішілік және елді мекен жолдарында жылдамдықты бақылайтын камералармен қамтылатын радиуста қондыру және жарықтандыру жұмыстары, жол белгілерінің анықтығын және түнде көрінетіндей ету, қадағалау, жоғары қауіптілік көзін құрайтын көлік құралдарына жылдамдықты тежеу аппаратын орнату. Жаяу жүргіншілердің жолда көрінуін қамтамасыз ету мақсатында арнайы дыбыстық және лазерлік жарықтандыру қондырғыларын ұлғайту;

3. Басқару құқығы жоқ адамдарды бейне бақылау арқылы анықтау, тек көлік жүргізушілерді базаға енгізу арқылы мониторинг жасап ІІ қызметіне хабар беруді автоматтандыру бағытын оңтайландыру;

4. Балаларға арналған қауіпсіздік туралы мәліметтерді қолжетімді ететіндей орта білім беретін ұйымдарда бейне роликтерді көбейту, тарату жолдарын жүйелендіру.

Азаматтық қоғам құру, демократияға бет бұрған 30 жыл тәуелсіздікті еңсерген мемлекеттің адам және азаматтар құқықтары мен мүдделерінің қорғалуы құқықтық тұрғыда және экономикалық қатынастарда қауіпсіздігі жоғары деңгейде тұруы керек. Өйткені Ата заңымыздың басты қазынасы – адам өмірі екенін естен шығармау қажет. Әрбір құқықтық нормада, құқықтық сауаттылық, құқықтық сана ұғымдары басшылыққа алынып, адами ресурстың қауіпсіздігі басты назарда болуға тиісті.

Муханова А.Т.¹, Айтмуханова Д.У.¹, Ердешова Ж.И.¹, Рыскулбекова Б.Р.²

¹Атырауский университет имени Халелы Досмухамедова, Атырау, Казахстан;

²Казахский национальный аграрный исследовательский университет, Алматы, Казахстан.

E-mail: adema1986@mail.ru

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ВОССТАНОВЛЕНИЯ УЩЕРБА ИМУЩЕСТВА, ПРИЧИНЕННОГО ДОРОЖНО – ТРАНСПОРТНЫМИ ПРОИСШЕСТВИЯМИ

Аннотация. Данная статья направлена на исследование вопросов юридической ответственности за транспортные правонарушения, регулируемые законодательством Республики Казахстан. В статье рассматривается понятие состава транспортных правонарушений, вопросы административной и уголовной ответственностей, сравнительный анализ в разрезе областей страны по дорожно-транспортным правонарушениям. Согласно показателям уполномоченных органов Республики Казахстан, дорожно-транспортные происшествия совершаются, в частности по следующим причинам: превышение допустимой скорости, вождение автотранспортного средства в состоянии алкогольного опьянения, обгон и выезд на встречную полосу, не соблюдение дистанции, не соблюдение правил дорожного движения, нарушение правил перевозок пассажиров, нарушение правил пешеходного движения и др. Проведен анализ степени уголовной и административной ответственности, связанной с увеличением автотранспортных средств и влиянием роста экономического развития. Развитие и совершенствование транспортных отношений рассматривается как инструмент развития экономических механизмов. В статье описываются вопросы возмещения вреда как следствие развития дорожно-транспортных отношений, и необходимость четкого урегулирования данных отношений нормами права.

Важным аспектом является вопрос закрепления правового положения субъектов дорожно-транспортных отношений в нормативно-правовых актах. Необходимо помнить, что несмотря на тот факт, что развитие дорожно-транспортных отношений является выгодным с точки зрения экономики страны, не соблюдение элементарных правил дорожного движения несет в себе наибольшую опасность. В период пандемии государственными службами был организован дистанционный контроль за соблюдением правил дорожного движения.

В связи с вышесказанным, в данной статье была проведена попытка решения проблем, связанных с дорожно-транспортными происшествиями.

Ключевые слова: административные правонарушения, административное право, административное взыскание, уголовное правонарушение, уголовное право.

Mukhanova A.T.¹, Aitmukhanova D.U.¹, Yerdeshova Zh.I.¹, Ryskulbekova B.R.²

¹Atyrau University named after Halel Dosmukhamedov, Atyrau, Kazakhstan;

²Kazakh National Agrarian Research University, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: adema1986@mail.ru

CURRENT ISSUES OF RESTORATION OF PROPERTY DAMAGE CAUSED BY ROAD ACCIDENTS

Abstract. This article is aimed at studying the issues of legal liability for transport offenses regulated by the legislation of the Republic of Kazakhstan. The article examines the concept of the composition of transport offenses, issues of administrative and criminal liability, a comparative analysis in the context of regions of the country for road traffic offenses. According to the indicators of the authorized bodies of the Republic of Kazakhstan, road accidents are committed, in particular for the following reasons: exceeding the permissible speed, driving a vehicle while intoxicated, overtaking and driving into the oncoming lane, not keeping a distance, not observing traffic rules, breaking the rules transportation of passengers, violation of the rules of pedestrian traffic, etc. The analysis of the degree of criminal and administrative liability associated with the increase in vehicles and the impact of economic growth.

The development and improvement of transport relations is considered as a tool for the development of economic mechanisms. The article describes the issues of compensation for harm as a consequence of the

development of road transport relations, and the need for a clear regulation of these relations by the rules of law. An important aspect is the issue of consolidating the legal status of subjects of road transport relations in regulatory legal acts. It must be remembered that despite the fact that the development of road transport relations is beneficial from the point of view of the country's economy, failure to comply with basic traffic rules carries the greatest danger. During a pandemic government services organized remote control over the observance of traffic rules. In connection with the above, this article has attempted to solve the problems associated with road accidents. Key words: administrative offenses, administrative law, administrative penalty, criminal offense, corner law.

Key words: administrative offenses, administrative penalty, criminal offenses, criminal law.

Information about authors:

Mukhanova A.T. – Master of Legal Sciences, Lecturer of the Department of Civil - Legal Discipline, Master of Atyrau University named after Khalel Dosmukhamedov, Kazakhstan, Atyrau, // <https://orcid.org/0000-0002-3973-7339>, adema1986@mail.ru;

Aitmukhanova D.U. – Master of Laws, Senior Lecturer of the Department of Civil Law Discipline, Master of Atyrau University named after Khalel Dosmukhamedov, Kazakhstan, Atyrau, // <https://orcid.org/0000-0002-0803-063X>, didroz_12345@mail.ru;

Erdeshova J.I. – Master of Laws, Senior Lecturer of the Department of Civil Law Discipline, Master of Atyrau University named after Khalel Dosmukhamedov, Kazakhstan, Atyrau, // <https://orcid.org/0000-0001-5044-7781>, zhan.id_28@mail.ru;

Ryskulbekova B.R. – Kazakh National Agrarian Research University Senior lecturer of the Department “Law”, Master of law, Kazakhstan Almaty // <https://orcid.org/0000-0002-2572-8781>, balzhan.ryskulbekova@kaznau.kz.

ӘДЕБИЕТТЕР

[1] Scollay C.E., Berecki-Gisolf J., Grant G.M. (2020) Тенденции использования юристов в исках о компенсации дорожно-транспортного травматизма. PLoS ONE 15(4): e0231025. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0231025> [in English].

[2] Отарбаева А.Б., и // причины и профилактика дорожно-транспортных происшествий. // 2015г. Алматы. <https://articlekz.com/kk/article/magazine/120> [in Kazakh].

[3] Бакишев К.А. Транспортные административные и уголовные правонарушения. Lex russica (Русский закон). 2017; (9):56-63. <https://doi.org/10.17803/1729-5920.2017.130.9.056-063> // ISSN 1729-5920 (Print) // ISSN 2686-7869 (Online) [in Russian].

[4] Бекмагамбетов М.М. // этапы становления и развития автомобильного транспорта Казахстана. // Научно-исследовательский институт транспорта и коммуникаций // 2005 – 15 С. // Алматы // 2005. - 471 стр // - ISBN 9965-9638-4-3 // http://elib.kstu.kz/fulltext/Skan/kazakstannyn_avtomobil.koligi.pdf. [in Kazakh].

[5] Буралев Ю.П., Павлов Е.И. Безопасность жизнедеятельности на транспорте. – М., – С. 21.; Якубенко Н.В. Дорожно-транспортные правонарушения в антропо-технической системе «дорожное движение». – Тюмень, 2001. – С. 10. [in Russian].

[6] Красненкова Е.В., Гладких А.Ю. Проблемы квалификации правонарушений за нарушение правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств. // Административное и муниципальное право. - 2014. - № 5. - С. 447-454. doi:10.7256/1999-2807.2014.5.11922 [in Russian].

[7] Котик М.А., Емельянов А.М. // Ошибки управления. Психические причины, метод автоматизированного анализа. // Таллин, 1985. – С. 14. [in Russian].

[8] Сокол П.В. Новые тренды в учете износа при взыскании ущерба, причиненного транспортному средству в результате ДТП // Юридический вестник Самарского университета. - 2018. - Т. 4. - №3. - С. 41-46. doi:10.18287/2542-047X-2018-4-3-41-46 [in Russian].

[9] Жуматаева Г., Битилеуова З., Байбураева Ж., Жанбирова Ж. // Управление качеством технического содержания грузовых автомобилей // Доклады Национальной Академии Наук Республики Казахстан // ISSN 2224-5227 <https://doi.org/10.32014/2020.2518-1483.2> Volume 1, Number 329 (2020), 11 – 17 [in English].

[10] Айтказина А., судья Алматинского районного суда г. Астаны // ДТП: возместить ущерб // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36545715#pos=6;-106 [in Russian].

[11] Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитеті, <https://www.gov.kz/memleket/entities/pravstat> [in Russian].

[12] Колоколов Н.А., 2018 // Осаго: право родственников жертвы ДТП на страховое возмещение // Вестник Московского Университета МВД России//Московский университет МВД РФ им. В.Я. Кикотя (Москва) ISSN:2073-0454//Doi 10.24411/2073-0454-2018-10036[in Russian].

[13] Гречуха В.Н. Гармонизация российского транспортного законодательства и международных транспортных источников, регулирующих ответственность перевозчика за причинения вреда жизни, здоровью, имуществу пассажира.//Право и политика. - 2014. - № 9. - С.1332-1337. doi:10.7256/1811-9018.2014.9.12763 [in Russian].

REFERENCES

[1] Scollay C.E., Berecki-Gisolf J., Grant G.M. (2020) Trends in lawyer use in road traffic injury compensation claims. PLoS ONE 15(4): e0231025. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0231025> [in English].

[2] Otarbayeva A.B., // causes and Prevention of road accidents. // 2015 Almaty. <https://articlekz.com/kk/article/magazine/120> [in Kazakh].

[3] Bakishev K.A. Transport administrative and criminal offenses. Lex russica (Russian law). 2017;(9):56-63. <https://doi.org/10.17803/1729-5920.2017.130.9.056-063>//ISSN 1729-5920 (Print)//ISSN 2686-7869 (Online) [in Russian].

[4] Bekmagambetov M.M. //stages of formation and development of road transport in Kazakhstan. // Research Institute of transport and communications //2005 – 15 p. //Almaty 2005. –471, St// ISBN 9965-9638-4-3// <http://elib.kstu.kz/fulltext//Skan/kazakstannyn avtomobil. koligi.pdf>. [in Kazakh].

[5] Buralev Yu.P., Pavlov E.I. Life safety in transport. - М., - p. 21.; Yakubenko N.V. Road traffic offenses in the anthropotechnical system “road traffic”. - Tyumen, 2001. - p. 10. [in Russian].

[6] Krasnenkova E.V., Gladkikh A.Yu. Problems of qualification of offenses for violation of traffic rules and operation of vehicles. // Administrative and municipal law. - 2014. - № 5. - С. 447-454. doi:10.7256/1999-2807.2014.5.11922 [in Russian].

[7] Kotik M.A., Emelyanov A.M. // Management errors. Mental causes, a method of automated analysis. // Tallinn, 1985. - P. 14. [in Russian].

[8] Sokol P.V. Novye trendy v uchetei znoshenii privzlektirovaniy predstavlenii, posledennogo transportnom sredstve v a result dtp [New trends in accounting for wear when collecting damage caused to a vehicle as a result of an accident]. - 2018. - Vol. 4. - No. 3. - С. 41-46. doi:10.18287/2542-047X-2018-4-3-41-46 [in Russian].

[9] Zhumataeva G., Bitileuova Z., Bayburaeva Zh., Zhanbirov Zh. //Quality management of technical maintenance of trucks //Reports of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan// ISSN2224-5227 <https://doi.org/10.32014/2020.2518-1483.2> Volume 1, Number 329 (2020), 11 – 17 [in English].

[10] Aitkazina A., judge of the Almaty District Court of Astana//Road accident: compensate for the damage// https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36545715#pos=6;-106 [in Russian].

[11] Committee on legal statistics and special records of the Prosecutor General’s Office of the Republic of Kazakhstan <https://www.gov.kz/memleket/entities/pravstat> [in Russian].

[13] Kolokolov N.A., 2018 //Osago: the right of relatives of the victim of an accident to the insurance compensation//BULLETIN OF THE MOSCOW UNIVERSITY OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF RUSSIA// Kikot V.Ya. Moscow University of the Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation (Moscow) // ISSN: 2073-0454// Doi:10.24411/2073-0454-2018-10036 [in Russian].

[14] Grechukha V.N. Harmonization of the Russian transport legislation and international transport sources regulating the carrier’s liability for causing harm to the life, health, and property of the passenger. // Law and Politics. - 2014. - № 9. - С. 1332-1337. doi: 10.7256/1811-9018.2014.9.12763 [in Russian].

ҚР ҰҒА АКАДЕМИКТЕРІНІҢ ЖЕТІСТІКТЕРІ

Юбилей-70 лет

КОРИФЕЙ ФИЛОСОФСКОЙ НАУКИ

У казахского народа много достойных сынов и дочерей, которыми по праву можно гордиться. И один из них корифей философской науки, академик НАН РК Нур Серикович Кирабаев. В эти дни вся философская общественность Казахстана, России отмечает 70-летний юбилей выдающегося учёного и мыслителя, крупнейшего представителя евразийской философской мысли и общественно- педагогического деятеля Н.С. Кирабаева.

Я давно знаю и знаком с научными работами академика НАН РК, доктора философских наук, профессора Кирабаева Нура Сериковича. Он видный учёный, гордость философской науки. Он окончил философский факультет МГУ им. Ломоносова (1974). Трудовую деятельность начинал в качестве младшего научного сотрудника Института философии и права АН Казахская ССР. Окончил аспирантуру по кафедре истории зарубежной философии МГУ (1978). Работает в системе высшего образования около 40 лет (Российский университет дружбы народов РУДН). Начиная с 1979 г.: ассистентом (1979-1981), старшим преподавателем (1981-1982), доцентом (1982-1988), зав. кафедрой философии (1988 -1992), зав. кафедрой истории философии (1992-1993), с апреля по август 1993 года зав. отделением философии, с 1993 по 1994- зам. начальника управление Ближнего и Среднего Востока МИД Республики Казахстан, 1994 и по настоящее время зав. кафедрой история философии, с 1996 г. декан факультета гуманитарных и социальных наук, с 2006 г.- проректор РУДН по научной работе.

Профессор Кирабаев Н.С.- известный, признанный специалист в мире по истории арабо-мусульманской философии. В области арабо-мусульманской философии он провел первое в российской, казахстанское и мировой историко-философской литературе комплексное исследование социальной философии мусульманского Средневековья, показав взаимосвязь философии и мусульманского права, раскрыв ключевую роль последнего в мусульманской идеологии. Мусульманское право при этом рассматривается как одна из первых форм теоретического знания, в рамках которого были сформулированы основные проблемы и методы гуманитарных наук на мусульманском Востоке. Большое внимание в своих научно-исследовательских работах он уделяет реконструкции парадигмы классической арабо-мусульманской философии, анализу формирования и функционирования политико-правовой культуры ислама, рассматривая мусульманское право как концепцию "сокральной" легитимности государства, показывая влияние политических доктрин на практику развития Арабского Халифата. В его работах дан развернутый и целостный научный анализ формирования и развития социальной философии восточного перипатетизма от учения о добродетельном городе аль-Фараби до концепции идеального государства Ибн-Рушда в духе идей "естественного права". Особое внимание при этом уделяется философии истории Ибн-Хальдуна и особенностям гуманистических традиций классической арабо-мусульманской философии. За последние годы им опубликованы работы по проблемам кросскультурного взаимодействия западных и восточных цивилизаций, в которых раскрываются проблемы открытости цивилизация к диалогу, вопросы устойчивости межкультурного диалога в процессе развития философского знания, а также по вопросам модернизации высшего образования в России, Евразии в контексте Болонского процесса.

Профессор Кирабаев Н.С. является одним из новаторов, пионеров, основоположников развития такого важного философского направления как философская компаративистика. В 1991 году на базе Российского университета дружбы народов, им был открыт Межвузовский центр по изучению

философии и культуры Востока, который в 2004 году был переименован Межвузовский центр гуманитарного образования по философской корпоративистике. В рамках этого центра было подготовлено более 30 кандидатов и докторов наук, около 50 монографий и сборников научных трудов и на его базе международных философских симпозиумах и методологических семинарах "Сагадиевские чтения" обсуждались проблемы философской компаративистики учёными более чем из 30 стран арабского Востока, Индии, ЮАР, стран Центральной Азии, Франции, Германии, США, Канады, Казахстана и ряда стран СНГ. Важное значение имеет его международная программа "Диалог цивилизации: Восток-Запад" в рамках которой проходят ежегодные конференции учёных России и Египта. За годы работы указанного центра по его инициативе и при личном участии было проведено 12 международных философских симпозиумов «Диалог цивилизации: Восток-Запад».

Профессор Кирабаев Н.С. опубликовал более 200 научных и учебно-методических работ, включая 10 монографии, 10 учебных пособий и разделов в учебниках. Его научные труды получали высокую оценку среди научной общественности в мире. Он подготовил 17 кандидатов и 3 докторов философских наук.

Профессор Кирабаев Н.С. внёс большой вклад в создание творческого, дисциплинированного, дружного коллектива отделения философии и факультета гуманитарных и социальных наук. При его непосредственном и активном участии была проведена большая работа по открытию новых специальностей "Социология", "Международные отношения", "Политология", "Государственное и муниципальное управление", "Искусство и гуманитарные науки" в РУДН. По инициативе его и при непосредственном его участии реализуются совместные магистерские программы по гуманитарным и социальным наукам с ведущими университетами Франции, Великобритании, Германии, Китая.

Большую работу профессор Кирабаев Н.С. ведёт как проректор по научной работе. Не случайно Российский Университет дружбы народов последние 10 лет занимает 3-4 места в рейтингах среди вузов и университетов РФ, а также достойно представлен в международных рейтингах. Уделяя большое внимание международному научному сотрудничеству, подготовке кадров высшей квалификации, особое внимание им уделяется повышению научного авторитета РУДН. Учёные РУДН активно сотрудничают с ведущими вузами Казахстана в научно-образовательной деятельности.

Академик Н.С. Кирабаев является главным редактором журнала "Вестник РУДН. Серия философия", председателем докторского Совета по философии, членом экспортного совета по философии, социологии и культурологии ВАК РФ и т.д. Надо подчеркнуть, что он внёс выдающийся вклад в развитии философской науки.

За активную научную и общественно-педагогическую деятельность он награждён 4 орденом и медалью, нагрудными знаками СССР, России и Казахстана, почётный профессор Евразийского национального университета им. Л.Гумилева.

В день 70-летнего юбилея хочется пожелать уважаемому Нуру Сериковичу крепкого здоровья, благополучия, счастья, дальнейших творческих успехов и всего наилучшего.

**Раушанбек Абсаттаров,
член-корреспондент НАН РК, доктор философских наук, профессор**

ПОДАРОК УЧЕНОГО ЮБИЛЕЮ РОДИНЫ

Недавно в Институте социальной экономики и финансов (г.Алматы) впервые в мировой науке был открыт новый научный Закон «О сохранении и комплексном развитии этносов посредством спасительной Гармонии на истинно духовной основе». Автором Открытия является академик Национальной академии наук Республики Казахстан Ураз Баймуратов, который посвящает его 30-летию Независимости Республики Казахстан. Об этом им было заявлено на одной научно-практической конференции.

В свое время, в конце 80-х годов прошлого столетия, он был разработчиком политико-экономической триады о Независимости нашей страны и других республик Советского Союза, переходе к рыночным отношениям и о введении национальной валюты «тенге».

Современная действительность показывает успешность развития нашего суверенного государства.

Координатор Института Г.Амирова

04.10.2021 г.

МАЗМҰНЫ

ЭКОНОМИКА

Адилбек Торекбек ҚОҒАММЕН БАЙЛАНЫС МАРКЕТИНГТІК КОММУНИКАЦИЯНЫҢ БӨЛІГІ РЕТІНДЕ.....	6
Батырбекова М.Б. КОММЕРЦИЯЛЫҚ ЖЫЛЖЫМАЙТЫН МҮЛІКТІ БАСҚАРУ САЛАСЫНДА ОРТАЛЫҚТАНДЫРЫЛМАҒАН ERP ЖҮЙЕСІН ҚОЛДАНУДЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ПАЙДАСЫН АРТТЫРУ.....	12
Есахметова Л., Мизанбекова С., Айтмуханбетова Д. АГРАРЛЫҚ СЕКТОРДЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ МЕН БАҒА СТРАТЕГИЯСЫНЫҢ БАСЫМДЫҚТАРЫ.....	21
Жагыпарова А.О., Бекболсынова А.С., Орозонова А.А., Булакбай Ж.М., Серикова М.А. ОРТАЛЫҚ БАНКТІҢ САНДЫҚ ВАЛЮТАСЫ: ТӘУЕКЕЛДЕРІ МЕН ЖАҒАНДАНУ ЖОЛДАРЫ.....	28
Жусупова А.К., Утибаева Г.Б., Утибаев Б.С., Ахметова Д.Т., Зенченко С.В. МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРМЕН ҮШ ЖЫЛДЫҚ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ БЮДЖЕТ ПАРАМЕТРЛЕРІНІҢ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ.....	39
Камерова А.А., Шамуратова Н.Б., Қожабеков С.С., Курмангазина С.К., Муканова А.Б. КЕХС-МЕН ЕСЕПКЕ АЛУ КЕЗІНДЕ ӨНІМНІҢ (ЖҰМЫС, ҚЫЗМЕТ) БАҒАСЫН АНЫҚТАУҒА НЕГІЗДЕЛГЕН БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП ЖҮЙЕСІН ДАМУ.....	48
Көкенова А.Т., Сабырова М.Е., Балабекова Д.Б., Лутфуллаева Р.А., Түлеева А.Ж. ӨҢІРЛІК ТУРИЗМДІ ТИІМДІ ДАМУДЫҢ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТЕТІГІН ӨЗЕКТЕНДІРУ ЖӘНЕ ӨЗІРЛЕУ.....	55
Момынова Б. «ҚАЗАҚ» (1913-1918) ГАЗЕТІНДЕГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ СӨЗДЕРДІҢ ҚОЛДАНЫСЫ.....	64
Новикова О.Ф., Азьмук Н.А., Панькова О.В. ЭКОНОМИКАНЫ ЦИФРЛАНДЫРУ АЯСЫНДА УКРАИНАНЫҢ ЕҢБЕК ӘЛЕУЕТІН ЖОҒАЛТУ ҚАУПЫ.....	73
Нургалиева А.А., Кенжетева Г.К., Шафеева Л. А., Ахметова Д.Д., Бейсембина А.Н. МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ «ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҮКІМЕТ».....	82
Нұрұлы Е., Сансызбаева Г.Н., Ақтымбаева А.С., Сапиева А.Ж., Асипова Ж.М. ГЕНДЕРЛІК ТЕҢСІЗДІК – ӘЙЕЛ АҚЫЛМАНДАРЫНЫҢ ЖЫЛЫСТАУ СЕБЕБІНІҢ КӨРСЕТКІШІ МЕ? МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУДІҢ БЫҚТИМАЛ ШАРАЛАРЫ.....	90
Рамазанов А.А., Абдраш А.М., Читанова С.О. САЛАЛАРДЫҢ КЛАСТЕРЛІК ЭКОНОМИКАСЫ (ТУРИЗМ МЫСАЛЫНДА).....	100
Рахмонов А.Х. ЭБДҮ ЕЛДЕРІНЕН КЕЛГЕН ЕҢБЕК МИГРАНТТАРЫ АҚША АУДАРЫМДАРЫНЫҢ ТӘЖІКСТАНДАҒЫ ЖҰМЫС ОРЫНДАРЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА ӘСЕРІ.....	108

Рязанцев С.В., Рубан Л.С.
ДИЛЕММА: ГЛОБАЛИЗМ НЕМЕСЕ ЕГЕМЕНДІК, ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ ШЕКТЕУ ЖӘНЕ
АНАЛИТИКАЛЫҚ ТАЛҚЫЛАУ.....120

Пагашкова Е., Ниязбекова Ш., Маргацкая Г., Бұлақбай Ж.
ДАМУШЫ ЦИФРЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЖАҒДАЙЫНДА ҚАРЖЫЛЫҚ ИННОВАЦИЯЛАР
МЕН ҚАРЖЫЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ РӨЛІ.....129

Тимченко Е., Полисчук Е., Цюпа О., Сушкова Е., Осадчий Е.
ТӘУЕКЕЛДІ БАҒАЛАУ МЕН САЛЫҚ ҚАРЫЗДАРЫН СЕГМЕНТАЦИЯЛАУ НЕГІЗІНДЕ САЛЫҚ
БОРЫШЫН ЭЛЕКТРОНДЫҚ БАСҚАРУ.....136

ҚҰҚЫҚТАНУ

Антонян Е.А., Атагимова Э.И.
ТҮЛҒАНЫҢ ДАМУЫН АНЫҚТАЙТЫН ФАКТОРЛАР: ЖАТЫРШІЛІК (ПРЕНАТАЛЬДЫҚ)
КЕЗЕҢ, ПЕРИНАТАЛДЫҚ КЕЗЕҢНІҢ ЖЕКЕ ТҮЛҒАНЫҢ ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫНА ӘСЕРІ
ТУРАЛЫ.....146

Арабаев Р., Береналиева А., Мәжитов Б.
ҚАЗІРГІ ҚЫРГЫЗСТАН: ПАРЛАМЕНТТІК РЕСПУБЛИКАДАН ПРЕЗИДЕНТТІК КЕҢЕСКЕ
ДЕЙІН.....155

Богданова Е.Е.
АЗАМАТТЫҚ СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУДЕ ГЕНЕТИКАЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ҚОЛДАНУ
МӘСЕЛЕЛЕРІ.....162

Муханова А.Т., Айтмуханова Д.У., Ердешова Ж.И., Рыскулбекова Б.Р.
ЖОЛ-КӨЛІК ОҚИҒАЛАРЫНАН МҮЛІККЕ КЕЛТІРІЛГЕН ЗАЛАЛДЫ ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУДІҢ
ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....168

Нестеров А.Ю.
КӨМЕЛЕТТІК ЖАСҚА ТОЛМАҒАН СОТТАЛУШЫЛАРДЫҢ НЕГІЗГІ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН
БОСТАНДЫҚТАРЫН ЖҮЙЕЛЕУ ЖӘНЕ НЕГІЗДЕУ: ЖАЗАЛАУ АСПЕКТІСІ.....177

Тоқтомбаева А.Ж., Тоқтобаев Б.Т., Қарабалаева С.Б.
СОТ БИЛІГІ ИНСТИТУТЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРІ.....185

САЯСАТТАНУ

Медведь В.А.
РЕСЕЙ МЕН ҚЫТАЙДЫҢ КӨШІ-ҚОН САЯСАТЫ: ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛДЫҢ НЕГІЗГІ
БАҒЫТТАРЫ.....191

Мчедлова Е.М.
ДАҒДАРЫСТЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ ПРОЦЕСТЕР МЕН ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ
ДАМУЫНА ӘСЕРІ.....199

Тажикенова С.К., Тажбенова Г.Д., Мельдебекова А.Д., Булакбай Ж.М., Соловьева И.А.
ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУДЫ ДАМУҒА АРНАЛҒАН
БЮДЖЕТ ҚАРАЖАТЫН ПАЙДАЛАНУ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ
ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....205

ПЕДАГОГИКА

- Әшілова М.С., Бегалинов Ә.С., Бегалинова Қ.Қ.**
COVID-19 ПАНДЕМИЯСЫНЫҢ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ СТУДЕНТ ЖАСТАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫНА
ӘСЕРІ.....214
- Завыдивская Н.Н., Рымар О.В., Ханикянц О.В., Маланчук Ж.Ж., Соловей А.В.**
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҚТАРЫНДА ОЙЫН
ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ.....222
- Сартов Ә.Қ., Есымханова З.К., Бельгибаева А.С., Абдрахманова А.У., Сайымова М.Д.**
ҚАЗІРГІ ЭКОНОМИКАДА ОҚЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚҰРУ
ЖОЛЫ.....230
- Сейсекеева Н.Б., Исмаил Оуедраого, Рахметуллина М., Досмағамбетова Ж., Биссенбаева Ж.Н.**
ФРАНЦУЗ ТІЛІН ОҚИТЫН СТУДЕНТТЕРДІҢ АУЫЗЕКІ СӨЙЛЕУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН
ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....236

ТАРИХ

- Аралбаева Р.К., Нурбосынова Л.С.**
АНТРОПОЦЕНТРИЗМ ҚАЗАҚТЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ФИЛОСОФИЯЛЫҚ ОЙЫНЫҢ НЕГІЗІ
РЕТІНДЕ.....243
- Шашаев Ә.Қ., Мрзабаева Р.Ж., Сүлеймен С.**
ҚАЗАҚСТАНДЫ ЗЕРТТЕУ ҚОҒАМЫ: ҚҰРЫЛУЫ МЕН ҚЫЗМЕТІНІҢ ТАРИХЫ.....250
- Федосеев Р.В., Богатырев Э.Д., Марискин О.И.**
XIX ҒАСЫРДЫҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫНДАҒЫ АҚСҮЙЕКТІК САУДА-ӨНЕРКӘСІПТІК
КӘСІПКЕРЛІКТІҢ НЕГІЗГІ ҮЛГІЛЕРІ (ОРТА ЕДІЛ МАТЕРИАЛДАРЫ БОЙЫНША).....257

ФИЛОЛОГИЯ – ФИЛОЛОГИЯ - PHILOLOGY

- Алтыбаева С.М., Импости Г.Е.**
ҚАЗІРГІ МӘТІН ФИЛОСОФИЯСЫ: БАЯНДАУ ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....265
- Муфтахутдинова Д.Ш., Батырхан Б.Ш.**
XX ҒАСЫРДЫҢ БАСЫНДАҒЫ ӘДЕБИ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ-ТАТАР
ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ.....271
- Нұрмолдаев С.Т., Саркулова Г.С., Досжан Р.К., Сомжүрек Б.Ж., Аимбетова У.У.**
ЛИНГВОМӘДЕНИ АСПЕКТЕГІ МӘДЕНИЕТ ҰҒЫМЫ.....277

ҚР ҰҒА АКАДЕМИКТЕРІНІҢ ЖЕТІСТІКТЕРІ

- Абсаггаров Р.**
ФИЛОСОФИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ КОРИФЕЙІ.....285
- Амирова Г.**
ҒАЛЫМНЫҢ ОТАН МЕРЕЙТОЙЫНА ЖАСАҒАН СЫЙЫ.....287

СОДЕРЖАНИЕ

ЭКОНОМИКА

Адилбек Торекбек СВЯЗИ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ КАК ЧАСТЬ МАРКЕТИНГОВЫХ КОММУНИКАЦИЙ.....	6
Батырбекова М.Б. УВЕЛИЧЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ВЫГОДЫ ОТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДЕЦЕНТРАЛИЗОВАННОЙ СИСТЕМЫ ERP В СФЕРЕ УПРАВЛЕНИЯ КОММЕРЧЕСКОЙ НЕДВИЖИМОСТЬЮ.....	12
Есахметова Л., Мизанбекова С., Айтмуханбетова Д. ПРИОРИТЕТЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ И ЦЕНОВОЙ СТРАТЕГИИ АГРАРНОГО СЕКТОРА.....	21
Жагыпарова А.О., Бекболсынова А.С., Орозонова А.А., Булакбай Ж.М., Серикова М.А. ЦИФРОВАЯ ВАЛЮТА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКА: РИСКИ И ПУТИ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	28
Жусупова А.К., Утибаева Г.Б., Утибаев Б.С., Ахметова Д.Т., Зенченко С.В. ВЗАИМОСВЯЗЬ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ И ПАРАМЕТРОВ ТРЕХЛЕТНЕГО РЕСПУБЛИКАНСКОГО БЮДЖЕТА.....	39
Камерова А.А., Шамуратова Н.Б., Кожбеков С.С., Курмангазина С.К., Муканова А.Б. РАЗВИТИЕ БУХГАЛТЕРСКОЙ СИСТЕМЫ НА ОСНОВЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ (РАБОТЫ, УСЛУГ) В СООТВЕТСТВИИ С МСФО.....	48
Кокенова А.Т., Сабырова М.Е., Балабекова Д.Б., Лутфуллаева Р.А., Тулеева А.Ж. АКТУАЛИЗАЦИЯ И РАЗРАБОТКА ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА.....	55
Момынова Б.К. УПОТРЕБЛЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ СЛОВ В ГАЗЕТЕ «КАЗАХ» (1913-1918).....	64
Новикова О.Ф., Азьмук Н.А., Панькава О.В. УГРОЗЫ ПОТЕРИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА УКРАИНЫ НА ФОНЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....	73
Нургалиева А.А., Кенжетаетаева Г.К., Шафеева Л. А., Ахметова Д.Д., Бейсембина А.Н. «ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО» В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ.....	82
Нурулы Е., Сансызбаева Г.Н., Актымбаева А.С., Сапиева А.Ж., Асипова Ж.М. ГЕНДЕРНОЕ НЕРАВЕНСТВО – ФАКТОР ЖЕНСКОЙ УТЕЧКИ УМОВ? ВОЗМОЖНЫЕ МЕРЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ.....	90
Рамазанов А.А., Абдраш А.М., Читанова С.О. ЭКОНОМИКА ОТРАСЛЕВОГО КЛАСТЕРА (НА ПРИМЕРЕ ТУРИЗМА).....	100
Рахмонов А.Х. ВЛИЯНИЕ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ ТРУДОВЫХ МИГРАНТОВ ИЗ СТРАН ОЭСР НА ФОРМИРОВАНИЕ РАБОЧИХ МЕСТ В ТАДЖИКИСТАНЕ.....	108

Рязанцев С.В., Рубан Л.С.
ДИЛЕММА: ГЛОБАЛИЗМ ИЛИ СУВЕРЕНИЗМ, ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗГРАНИЧЕНИЕ
И АНАЛИТИЧЕСКАЯ ДИСКУССИЯ.....120

Пагашкова Е., Ниязбекова Ш.У., Маргацкая Е., Булакбай Ж.
РОЛЬ ФИНАНСОВЫХ ИННОВАЦИЙ И ФИНАНСОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УСЛОВИЯХ
РАЗВИВАЮЩЕЙСЯ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....129

Тимченко Е.1, Полищук Е., Цюпа О., Сушкова Е., Осадчий Е.
ЭЛЕКТРОННОЕ АДМИНИСТРИРОВАНИЕ НАЛОГОВОГО ДОЛГА НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ
РИСКОВ И СЕГМЕНТАЦИИ НАЛОГОВЫХ ДОЛЖНИКОВ.....136

ЮРИСПРУДЕНЦИЯ

Антонян Е.А., Атагимова Э.И.
ДЕТЕРМИНАНТЫ РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ: ВНУТРИУТРОБНЫЙ (ПРЕНАТАЛЬНЫЙ) ПЕРИОД.
К ВОПРОСУ О ВЛИЯНИИ ПЕРИНАТАЛЬНОГО ПЕРИОДА НА ПСИХИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ
ЛИЧНОСТИ.....146

Арабаев Р., Береналиева А., Б. Мажитов
СОВРЕМЕННЫЙ КЫРГЫЗСТАН: ОТ ПАРЛАМЕНТСКОЙ РЕСПУБЛИКИ К ПРЕЗИДЕНТСКОМУ
ПРАВЛЕНИЮ.....155

Богданова Е.Е.
ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ГЕНЕТИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ В ГРАЖДАНСКОМ
СУДОПРОИЗВОДСТВЕ.....162

Муханова А.Т., Айтмуханова Д.У., Ердешова Ж.И., Рыскулбекова Б.Р.
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ВОССТАНОВЛЕНИЯ УЩЕРБА ИМУЩЕСТВА, ПРИЧИНЕННОГО
ДОРОЖНО – ТРАНСПОРТНЫМИ ПРОИСШЕСТВИЯМИ.....168

Нестеров А.Ю.
СИСТЕМАТИЗАЦИЯ И ОБОСНОВАНИЕ ОСНОВНЫХ ПРАВ И СВОБОД
НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ОСУЖДЕННЫХ: УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ.....177

Токтомбаева А.Ж., Токтобаев Б.Т., Карабалаева С.Б.
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ИНСТИТУТА СУДЕБНОЙ ВЛАСТИ.....185

ПОЛИТОЛОГИЯ

Медведь В.А.
МИГРАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА РОССИИ И КИТАЯ: ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И СФЕРЫ
ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ.....191

Мчедлова Е.М.
ВЛИЯНИЕ КРИЗИСА НА РАЗВИТИЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ПРОЦЕССОВ И ЦЕННОСТЕЙ.....199

Тажикенова С.К., Тажбенова Г.Д., Мельдебекова А.Д., Булакбай Ж.М., Соловьева И.А.
ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
БЮДЖЕТНЫХ СРЕДСТВ НА РАЗВИТИЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В УСЛОВИЯХ
ЦИФРОВИЗАЦИИ.....205

ПЕДАГОГИКА

- Ашилова М.С., Бегалинов А.С., Бегалинова К.К.**
ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ COVID-19 НА САМОЧУВСТВИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ
В КАЗАХСТАН.....214
- Завыдивская Н.Н., Рымар О.В., Ханикянц О.В., Маланчук Г.Г., Соловей А.В.**
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ
МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ.....222
- Сартов У.К., Есымханова З.К., Бельгибаева А.С., Абдрахманова А.У., Сайымова М.Д.**
НА ПУТИ СОЗДАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ
В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ.....230
- Сейсекеева Н.Б., Исмаил Уэдраого, Рахметуллина М., Досмагамбетова Ж., Бисенбаева Ж.Н.**
ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У СТУДЕНТОВ,
ИЗУЧАЮЩИХ ФРАНЦУЗСКИЙ ЯЗЫК.....236

ИСТОРИЯ

- Аралбаева Р.К., Нурбосынова Л.С.**
АНТРОПОЦЕНТРИЗМ КАК ОСНОВА КАЗАХСКОЙ СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОЙ
МЫСЛИ.....243
- Шашаев Э.К., Мрзабаева Р.Ж., Сүлеймен С.**
ОБЩЕСТВО ИЗУЧЕНИЯ КАЗАХСТАНА: ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....250
- Федосеев Р.В., Богатырев Э.Д., Марискин О.И.**
ОСНОВНЫЕ МОДЕЛИ ДВОРЯНСКОГО ТОРГОВО-ПРОМЫШЛЕННОГО
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX ВЕКА (ПО МАТЕРИАЛАМ
СРЕДНЕГО ПОВОЛЖЬЯ).....257

ФИЛОЛОГИЯ

- Алтыбаева С.М., Импости Г.Е.**
ФИЛОСОФИЯ СОВРЕМЕННОГО ТЕКСТА: ОСОБЕННОСТИ НАРРАТИВНОЙ СТРУКТУРЫ....265
- Муфтахутдинова Д.Ш., Батырхан Б.Ш.**
КАЗАХСКО - ТАТАРСКИЕ СВЯЗИ В ОБЛАСТИ ЛИТЕРАТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
В НАЧАЛЕ XX ВЕКА.....271
- Нурмолдаев С.Т., Саркулова Г.С., Досжан Р.К., Сомжурек Б.Ж., Аимбетова У.У.**
ПОНЯТИЕ КУЛЬТУРЫ В ЛИНГВОКУЛЬТУРНОМ АСПЕКТЕ.....277

ДОСТИЖЕНИЯ АКАДЕМИКОВ НАН РК

- Абсаттаров Р.**
КОРИФЕЙ ФИЛОСОФСКОЙ НАУКИ.....285
- Амирова Г.**
ПОДАРОК УЧЕНОГО ЮБИЛЕЮ РОДИНЫ.....287

CONTENTS

ECONOMICS

Adilbek Torebek PUBLIC RELATIONS AS A PART MARKETING COMMUNICATIONS.....	6
Batyrbekova M.B. INCREASE IN INVESTMENT BENEFITS FROM THE USE OF A DECENTRALIZED ERP SYSTEM IN THE FIELD OF COMMERCIAL REAL ESTATE MANAGEMENT.....	12
Yesakhmetova L., Mizanbekova S., Aitmukhanbetova D. PRIORITIES OF STATE REGULATION AND PRICING STRATEGY OF THE AGRICULTURAL SECTOR.....	21
Zhagyparova A.O., Bekbolsynova A., Orozonoa A.A., Bulakbay Zh.M., Serikova M.A. DIGITAL CURRENCY OF THE CENTRAL BANK: RISKS AND WAYS OF GLOBALIZATION.....	28
Zhussupova A.K., Utibayeva G.B., Utibayev B.S., Ahmetova D.T., Zenchenko S.V. INTERCONNECTION OF MACROECONOMIC INDICATORS AND PARAMETERS OF THE THREE-YEAR REPUBLICAN BUDGET.....	39
Kamerova A.A., Shamuratva N.B. , Kozhabekov S.S., Kurmangazina S.K., Mukanova A.B. DEVELOPMENT OF AN ACCOUNTING SYSTEM BASED ON THE DETERMINATION OF THE COST OF PRODUCTION (WORK, SERVICES) IN ACCORDANCE WITHIFRS.....	48
Kokenova A.E., Sabyrova M.E. , Balabekova D.B., Lutfullayeva R.A., Tuleyeva A.Z. UPDATING AND DEVELOPING AN ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR THE EFFECTIVE DEVELOPMENT OF REGIONAL TOURISM.....	55
Momynova B.K. USE OF ECONOMIC AND SOCIO-POLITICAL WORDS IN THE NEWS PAPER "KAZAKH" (1913-1918).....	64
Novikova O.F., Azmuk N.A., Pankova O.V. THREATS OF LABOUR POTENTIAL LOSS IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF ECONOMY DIGITALIZATION.....	73
Nurgaliyeva A., Kenzhetayeva G., Shafeyeva L., Akhmetova D., Beisembina A. "ELECTRONIC GOVERNMENT" IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM.....	82
Nuruly Ye., Sansyzbayeva G.N., Aktymbayeva A.S., Sapiyeva A.Zh., Assipova Zh.M. IS GENDER INEQUALITY A FACTOR IN FEMALE'S BRAIN DRAIN? POSSIBLE MEASURES OF PUBLIC REGULATION.....	90
Ramazanov A., Abdrash A., Chitanova S. INDUSTRY CLUSTER ECONOMY (ON THE EXAMPLE OF TOURISM).....	100
Rakhmonov A.Kh. IMPACT OF REMITTANCES OF LABOR MIGRANTS FROM OECD COUNTRIES ON JOB CREATION IN TAJIKISTAN.....	108
Ryazantsev S.V., Ruban L.S. DILEMMA: GLOBALISM OR SOVEREIGNISM. THEIR DISTINCTION IN TERMINOLOGY AND ANALITICAL DISCUSSION.....	120

Patashkova E., Niyazbekova Sh., Margatskaya G., Bulakbay Zh.
THE ROLE OF FINANCIAL INNOVATION AND FINANCIAL TECHNOLOGIES IN THE
EMERGING DIGITAL TRANSFORMATION CONDITIONS.....129

Tymchenko O., Polishchuk Y., Tsiupa O., Sushkova O., Osadchy I.
E-TAX DEBT MANAGEMENT BASED ON RISK ASSESSMENT AND TAX DEBTORS
SEGMENTATION.....136

LAW

Antonyan E.A., Atagimova E.I.
DETERMINANTS OF PERSONALITY DEVELOPMENT: INTRAUTERINE (PRENATAL) PERIOD.
ON THE QUESTION OF THE INFLUENCE OF THE PERINATAL PERIOD ON THE MENTAL
DEVELOPMENT OF THE INDIVIDUAL.....146

Arabaev R., Berenalieva A., Mazhitov B.
MODERN KYRGYZSTAN: FROM PARLIAMENTARY REPUBLIC TO PRESIDENTIAL
GOVERNMENT.....155

Bogdanova E.E.
PROBLEMS OF THE USE OF GENETIC INFORMATION IN CIVIL PROCEEDINGS*.....162

Mukhanova A.T., Aitmukhanova D.U., Yerdeshova Zh.I., Ryskulbekova B.R.
CURRENT ISSUES OF RESTORATION OF PROPERTY DAMAGE CAUSED BY ROAD
ACCIDENTS.....168

Nesterov A.Yu.
SYSTEMATIZATION AND SUBSTANTIATION OF THE FUNDAMENTAL RIGHTS AND
FREEDOMS OF JUVENILE CONVICTS: THE PENAL ASPECT.....177

Toktombaeva A.Zh., Toktobaev B.T., Karabalaeva S.B.
THEORETICAL LEGAL RESEARCH OF INSTITUTE OF JUDICIAL AUTHORITY.....185

POLITICAL SCIENCE

Medved V.A.
MIGRATION POLICY OF RUSSIA AND CHINA: MAIN DIRECTIONS AND SPHERES
OF INTERACTION.....191

Mchedlova E.M.
THE IMPACT OF THE CRISIS ON THE DEVELOPMENT OF SOCIO-CULTURAL PROCESSES
AND VALUES.....199

Tazhikenova S.K., Tazhbenova G., Meldebekova A.D., Bulakbay Zh.M., Solovyova I.A.
FEATURES OF ASSESSMENT OF EFFICIENCY OF USE OF BUDGET FUNDS ON THE
DEVELOPMENT OF HEALTHCARE IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION.....205

PEDAGOGY

Ashilova M.S., Begalinov A.S., Begalinova K.K.
IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE WELL-BEING OF STUDENT YOUTH
IN KAZAKHSTAN.....214

Zavydivska N.N., Rymar O.V., Khanikiants O.V., Malanchuk H.H., Solovey A.V.
USING GAME TECHNOLOGIES ON THE LESSONS OF PHYSICAL CULTURE OF PRIMARY
SCHOOLCHILDREN.....222

Sartov U.K., Yessymkhanova Z.K., Belgibaeva A.S., Abdrachmanova A.U., Saiymova M.D.
TOWARDS THE CREATION OF INNOVATIVE LEARNING TECHNOLOGIES
IN THE MODERN ECONOMY.....230

Seisekeyeva N.B., Ismael Ouedraogo, Rakhmetullina M., Dosmagambetova J., Bissenbayeva Zh.N.
FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS STUDYING FRENCH.....236

HISTORY

Aralbayeva R.K., Nurbossynova L.S.
ANTHROPOCENTRISM AS THE BASIS OF KAZAKH SOCIAL PHILOSOPHICAL IDEA.....243

Shashaev A.K., Mrzabayeva R.Zh., Suleimen S.
SOCIETY FOR THE STUDY OF KAZAKHSTAN: HISTORY OF ITS FORMATION AND
ACTIVITY.....250

Fedoseev R.V., Bogatyrev E.D., Mariskin O.I.
BASIC MODELS OF THE NOBILITY COMMERCIAL AND INDUSTRIAL ENTREPRENEURSHIP IN
THE SECOND HALF OF THE XIX CENTURY (ACCORDING TO THE MIDDLE VOLGA REGION
DATA).....257

PHILOLOGY

Altybayeva S.M., Imposti G.E.
PHILOSOPHY OF THE MODERN TEXT: THE FEATURES OF THE NARRATIVE STRUCTURE.....265

Muftakhutdinova D., Batyrkhan B.
KAZAKH - TATAR RELATIONS IN THE FIELD OF LITERARY EDUCATION IN THE BEGINNING
OF THE XX CENTURY.....271

Nurmoldayev S.T., Sarkulova G.S., Doszhan R.K., Somzhurek B.Zh., Aimbetova U.U.
THE CONCEPT OF CULTURE IN THE LINGUO-CULTURAL ASPECT.....277

ACHIEVEMENTS OF ACADEMICIANS OF NAS RK

Absattarov R.
THE CORYPHEE OF THE PHILOSOPHICAL SCIENCE.....285

Amirova G. THE
SCIENTIST'S GIFT TO THE ANNIVERSARY OF THE MOTHERLAND.....287

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www.nauka-nanrk.kz

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Редакторы: *М.С. Ахметова, А. Ботанқызы, Д.С. Аленов, Р.Ж. Мрзабаева*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадырановой*

Подписано в печать 15.10.2021.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

8,5 п.л. Тираж 300. Заказ 5.